

38. Holley D. BitterOpponentsNowPartnersinNewUkraineGovernment / D Holley, V Butenko // LosAngelesTimes. – 2006. - Електроннийресурс. – Режим доступу: <http://articles.latimes.com/2006/aug/05/world/fg-ukraine5>.

Надійшла до редакції 25.04.2014 р.

Рецензії

ВІДКРИТТЯ НАРІЖНОГО КАМЕНЮ САКРАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ. МОРГУН В.А. «МАР. «ПОЕМА ВОЛЬНОГО НАРОДА»: ВСТУП ДО САКРАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ». – КИЇВ-ДОНЕЦЬК: ТОВ. ВИДАВНИЧО- ПОЛІГРАФІЧНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ПРОМІНЬ», 2013. – 168 с. Рецензія.

В.М.Андрєєв

Сакральна історія, як галузь наукового знання, викристалізувалася відносно нещодавно. Її прибічники все ще знаходяться у стадії активного пошуку предмету дослідження. Судячи з усього, маємо, нарешті, послідовно проведену і, головне, напрочуд вдалу спробу. Авторський погляд на історичний поступ та сьогодення крізь призму потаємного, героїчного, духовного але аж ніяк не містичного контексту є беззаперечно новаторським.

Основною гносеологічною проблемою й завданням першорядної ваги на суспільному рівні є пошук такої парадигми мислення, яку можна було б покласти в основу нової світоглядної концепції. Концепції, зорієнтованої на принципово інакшу – значною мірою глобалізовану, сакралізовану та теологізовану – людську свідомість сучасної доби. Важливо відмітити той факт що базовою ознакою та необхідною умовою завершення епохи є вичерпаність її світоглядної парадигми. Наслідок цього – необхідність формування оновленого світогляду епохи прийдешньої, а це неможливо зробити без руйнування все ще пануючої сьогодні еволюціоністської концепції, консервативного дарвіністсько-марксистського бачення минулого, сучасного і майбутнього.

Автор поеми доктор історичних наук, професор В.Моргуни, досліджуючи впродовж багатьох років питання взаємопов'язаного циклічного розвитку Природи, Суспільства та Людини, створив власну цілісну концепцію, що пояснює причини й закономірності історичного процесу, з'ясовує окремішню роль українських земель не лише на теренах європейського континенту, а й у всьому християнському світі. Дотримуючись постулату про можливість зміни власної долі у майбутньому через зміну світогляду, особливу увагу Межовик (літературний псевдонім пана Моргуна) приділяє саме дослідженню культури. Як життєдайного стовбура, навколо якого існує та формується нація.

Вибір віршованої форми, котра є доволі незвичною для прихильників наукової та науково-популярної літератури, обумовлюється бажанням автора вмістити у фізично обмежений обсяг тексту багатогранну концепцію та власний погляд на такі актуальні для сучасної України проблеми як національна ідея, патріотизм, історія героїчної боротьби, звияг та страждань українського народу. Окрім того, проявлений у такому способі викладу думок й традиційний для нашого народу потяг до сакралізації часопростору, притаманного йому способу духовного самовизначення і самореалізації. Адже не дарма «Енеїда» І.Котляревського (перша пам'ятка українського письменства, укладена розмовною українською мовою) була створена саме у спосіб римування. Проте не обійшлося й без прозової частини, яка дала змогу наповнити книгу глибокими

філософськими роздумами, пояснити читачеві мотивацію автора та аргументовано подати новаторські ідеї. Вони настільки революційні, парадоксальні, неочікувані, що без належного рівня обґрунтування просто могли б викликати недовіру до прочитаного.

Автор, викладаючи свої ідеї, спирається на ґрунтовний фактаж, що є потужним фундаментом його непересічного твору. І це не лише звичні для наукової роботи посилання на джерела чи статистичні дані, а, що особливо цікаво, навіть математичні розрахунки та питання географічного районування. Чого вартий тільки сенсаційний аналіз закладеної преподобним Антонієм Печерським української «дороги крові» Київ – Погребище – Лядова, а також пов'язаної з нею проєкції восьмиконечного православного хреста на силове електромагнітне поле Землі та карту сучасної України! Він, як і все інше у цій суто науковій поемі, не є плодом художнього вимислу, а перегукується із «російською сіткою» Гончарова-Макарова-Морозова, економіко-географічною школою просторового аналізу Кристаллера-Льоша, схемою сонячної супергрануляції Харта та іншими визнаними у світі концепціями.

Тому, намагаючись визначити спрямованість твору, читач кожного разу опиняється перед дилемою: чого в ньому більше – художнього чи наукового, інтуїтивного передбачення чи тверезого розрахунку? І відповіді, здебільшого, не знаходить. Надто вправно та глибоко «занурені кінці в воду». Виглядає парадоксальним, але від цього він, читач, зовсім не тужить. Бо така «гра розуму» на межі реальності і фантастичності виявляється дуже й дуже продуктивною. Вона – ні більше, ні менше – розвиває особистість у всіх її складових частинах і проявах, підіймає над сірою буденністю, веде за собою у виплеканий автором світ чудесних подій, героїчних звершень і благородних вчинків, готує до місії будівничого «екоетносціонаукотехнограду Новий Звенигород» у витоках Росії, прообразу Небесного Єрусалиму апостола Іоанна Богослова...

Підзаголовок поеми з послання Т. Шевченка «І мертвим, і живим, і ненародженим» був, вочевидь, обраний не даремно. Саме постаті Великого Кобзаря історик-літератор приділяє надзвичайну увагу. Він визнає Т. Шевченка не просто духовним лідером нації, а й знаходить у словах поета сакральні пророцтва для нащадків, називає його не інакше як Богом даним Україні для її державного, національного та духовного визначення. Такий хід думок не є ексклюзивним на сьогоднішній день. Утім, висновки автора щодо закономірності деяких фактів біографії та місця народження Кобзаря можуть викликати значний інтерес у зацікавленого читача. Літописного, бувальщинного звучання набуває висновок про те, що вздовж Росії, від витоків до гирла, від Господнього каменя в Погребищі до Чернечої або Тарасової гори біля Канева, йде закладена Божим промислом і нашими предками головна лінія оборони святої України-Русі від сил зла та п'їтьми...

Особливої уваги заслуговує якісно підібраний ілюстративний матеріал, який створює чарівну атмосферу Різдяного вечора та очікування дива, забезпечує належне сприйняття досягнутого у творі симбіозу його віршованої та прозової частин й виступає, по суті, у ролі плацдарму для осмислення авторських ідей. Українські орнаменти та візерунки використані як елементи дизайну, що не просто поліпшує естетичне враження від поеми, а ніби закликає читача повернутись лицем до його духовних та культурних коренів і підсвідомо сприймається як консолідуючий сигнал до земляків. Ми часто забуваємо, що людина – розумна істота, однаково чутлива і до звуків, і до кольорів.

Авторська концепція значною мірою базується на визначальній ролі сакральної точки відліку, яка покликана не тільки уособлювати собою і зберігати недоторканою народну духовність. За всіма типовими ознаками, дбайливо зібраними Межовиком, вона, цілком вірогідно, становитиме своєрідний ключ до вирішення питань кризи

моральності. В результаті багаторічних пошуків та системного аналізу така «Стіна плачу» українського люду була віднайдена. Нею В.Моргун визначає стародавнє місто Погребище Вінницької області, що причаїлося до урочного часу у витоках святої ріки Рось. У цьому місті – куток Кам'янку, на правому-праведному березі Росі. А на Кам'янці – чорний богоданний камінь Мар, «кон Русі-України».

Кон наш ніколи не залишався на самоті. Його здавна охороняв козацько-лицарський орден-братство Мару-Христа (бо ж Мар і перекладається з багатьох мов світу як Господь), куди приймали лише найбільш досвідчених, вправних і морально стійких козаків-марів-характерників. У народному епосі вони відомі як «мамаї», а у Дмитра Яворницького – як «болохівні козаки». Сліди ж прадавнього братства ведуть до євангельських часів. Власне кажучи, розкриття сакрального значення цього відкриття й є одним з основних лейтмотивів поеми. Межовик закликає нас переоцінити власну систему пріоритетів, звернути увагу на ті духовні витoki, які з плином часу трохи припали пилом століть, але від цього не втратили своєї цінності та актуальності.

Серед пріоритетних завдань, які поставив перед собою неординарний професор-поет, присутнє визначення місця України в сучасному світі, її геополітичного становища, перспектив розвитку взаємовідносин як із західними, так і зі східними сусідами. Поема дає відповіді на актуальні питання стратегічного пошуку нашою державою свого місця в європейському регіоні. Наразі, критична оцінка певних аспектів сьогодення Української держави може свідчити про вірність або близькість до істини запропонованих автором теоретичних підходів.

З точки зору напрацювання адекватних відповідей на локальні і глобальні виклики заслуговують на увагу тези щодо перманентної нестабільності України як державного утворення – через її регіонально проявлену двомовність та різновекторні цивілізаційні уподобання україно- й російськомовної частин української нації; доцільності у зв'язку з цим проведення політики державного нейтралітету і неприєднання до економічних та військово-політичних блоків; накладення мораторію на дебатування у суспільстві тих питань, котрі поглиблюють протиріччя між українським Заходом та Сходом; відродження традиційних для нас козацтва і прямої народної демократії – у вигляді козацьких поселень та політичної системи чорних рад; прийнятності, з огляду на козацько-селянську сутність і соціально-економічну відсталість, національної ідеї «Україна без окраїн» та інші.

Пропозиції та рекомендації надаються на фоні нищівної критики існуючого в Україні кланово-олігархічного суспільного устрою, визначеного як «дикий торгівельно-складський капіталізм». Психоісторично характерним для українського народу дослідник вважає «сенсорно-колективістський неврівноважений тип біопсихосоціогенезу» (державний або суспільний базис і демократична надбудова), близько споріднений із ранньохристиянським соціалізмом Спасителя та Його апостолів, «щиросердим соціалізмом» Івана Франка та «громадівським соціалізмом» Михайла Драгоманова. Відзначимо громадянську сміливість пана професора, бо книга писалась задовго до Євроволуції-2013, а вийшла на її початку, коли за подібні погляди та їх поширення (поема читалась на Майдані Незалежності) можна було зазнати жорстких переслідувань від влади. Разом з тим, праця просякнута оптимістичним – україноцентристським – поглядом на майбутнє. Втім, важливою умовою реалізації такого передбачення висувається зміна моделі поведінки громадянського суспільства, її корекція з огляду на власне героїчне минуле.

Збагачений знаннями та враженнями, котрі дали йому численні етнографічні експедиції, Межовик – до речі, Почесний краєзнавець України - ставить перед собою та вирішує такі проблеми, які до нього, за великим рахунком, не ставились і не вирішувались. Він прагне змалювати загальну картину духовної енергетики української

землі, віднайти забуті масовою свідомістю матеріальні джерела моральності народу, визначити живий взаємозв'язок між нашим драматичним минулим та сьогоденням, намітити канву майбутнього духовного Ренесансу. У творі також окреслено низку історичних подій – переломні віхи у житті нашого народу. Проте задача «розжувати» та розтлумачити фактичний матеріал явно не малась на увазі. Адже це, не забуваймо, історія не світська, а сакральна, налаштована, передусім, на пошук наріжних символів нації, що утворюють її становий хребет. Правий був Конфуцій, коли запевняв: світом правлять не слова і закони, а знаки та символи. Отож, поема розрахована, в першу чергу, на читача спостережливого, небайдужого, самостійно й критично мислячого.

Як науковець Василь Андрійович пройшов тернистий, але наповнений чималими відкриттями та сильними враженнями і, загалом, щасливий шлях. Спочатку він амбітно взявся за розробку міждисциплінарної методології пізнання, спільної для гуманітарних і точних наук. Подібних спроб було вже чимало, та все, як правило, закінчувалось безплідним теоретизуванням. Цього разу, на наше переконання, дійсно вдалося вдосконалити процес історичного дослідження, застосувавши до нього природничі закони. Епохальна змичка «фізиків та ліриків» відбулася через створену автором ще одну наукову дисципліну – кліматичну геополітику. Вона викладена у кваліфікації «Апокаліпсис при дверях» та інших працях, опублікованих, у тому числі, і в закордонних академічних виданнях. Подібна різносторонність заслуговує схвальної оцінки сама по собі, а тим більше, коли вона підкріплена визнаними науковою спільнотою конкретними результатами.

Така узагальнююча візія, де нерозривно переплітаються природа та соціум, дозволяє отримати доступ до глибинного джерельного пласту, який більшістю консервативних дослідників просто ігнорується – через їх вузьку наукову спеціалізацію. Зокрема, неупереджений погляд на сиву минувшину доводить, що релігійно-міфологічний світогляд містить у собі безліч раціональних засад. Потрібно лише перебудувати свідомість і перейти від зверхньої до шанобливої точки зору. Саме звернення до витоків логічного мислення, реставрація універсальної науки стародавніх цивілізацій, заснованою на цій науці системного аналізу – це той шлях, котрий, на думку автора, є найбільш перспективним у становленні такої багатообіцяючої галузі як сакральне історичне знання.

Чи має поема цінність з суто художньої точки зору? Безумовно! І свідчить про це багата та жива українська мова якою вона написана, довершений віршований стиль та любов автора до рідної землі у кожному слові ліричного твору. Свіжість мислення, неупередженість думки, системність викладу – це ті фактори, що найбільше вражають. Проте найголовнішою заслугою професора Моргуна можна вважати сміливість та глибинність концептуального задуму: здійснити справжню революцію у найбільш консервативній галузі наук, гуманітарній. І цей – без перебільшення великий – поклик, безумовно, вартий поваги та визнання.

Надійшла до редакції 06.03.2014 р.